

Testování hypotéz

1. vymezení základních pojmů
2. testování hypotéz o rozdílu průměrů
3. jednovýběrový t-test

Testování hypotéz

- proces, kterým rozhodujeme, zda přijmeme nebo zamítneme *nulovou hypotézu*
-

Obecný postup testování hypotéz

- 1. Určení statistické hypotézy
 - 2. Určení hladiny chyby α
 - 3. Výpočet testovací statistiky
 - 4. Rozhodnutí
-

Nulová hypotéza

- hypotéza, kterou se snažíme vyvrátit (falzifikovat)
 - Karl Popper (1968) tvrdil, že platnost hypotézy nemůže být nikdy prokázána pouhou generalizací příkladů, které ji potvrzují
 - jak říká filozof Bertrand Russel, krocan-vědec by mohl zobecnit tvrzení "každý den mě krmí", protože tato hypotéza je potvrzována den po dni celý jeho život. Tato generalizace ovšem neposkytuje žádnou jistotu, že krocan bude nakrmen i další den - některý den se pravděpodobně on sám stane pokrmem
-

Nulová hypotéza

- Popper došel k závěru, že jedinou možnou metodou je *falsifikace* hypotézy - nalezení jednoho příkladu, který stačí k jejímu vyvrácení
 - vědci se proto snaží své hypotézy vyvrátit a tak potvrdit hypotézy opačné - alternativní
-

Nulová hypotéza

- nulová hypotéza je opakem naší výzkumné hypotézy
 - obvykle zní: mezi dvěma průměry není rozdíl, korelace je nulová apod.
 - např. *průměrná výška mužů a žen se neliší*
 - označuje se H_0
-

Alternativní hypotéza

- H_1
 - alternativní vzhledem k nulové, tj. naše výzkumná hypotéza
 - např.
 - *průměrná výška mužů a žen se liší*
(tzv. **oboustranná** hypotéza)nebo
 - *průměrná výška mužů je větší než průměrná výška žen*
(tzv. **jednostranná** hypotéza)
-

Příklad testování hypotéz o rozdílu průměrů

- chceme zjistit, jaký vliv má v raném věku dítěte (<6 měsíců) hospitalizace bez matky na IQ dítěte v 7 letech
 - vyšetříme vzorek 36 dětí náhodně vybraných z této populace
 - zjistíme průměrné IQ 96 se směrodatnou odchylkou 15 bodů
-

Příklad testování hypotéz o rozdílu průměrů

- Můžeme na základě těchto výsledků tvrdit, že průměrné IQ dětí hospitalizovaných v raném věku bez matky se liší od průměrného IQ populace všech dětí (=100)?
-

Příklad testování hypotéz o rozdílu průměrů

- **Nulová hypotéza (H_0):**
průměrné IQ dětí hospitalizovaných v raném věku bez matky je stejné jako průměrné IQ populace všech dětí
 - *jinými slovy: není nepravděpodobné, že vzorek 36 dětí má čistě náhodou průměr 96, pokud je průměr populace 100 a směrodatná odchylka 15*
-

Příklad testování hypotéz o rozdílu průměrů

- **Alternativní hypotéza (H_1):**
průměrné IQ dětí hospitalizovaných v raném věku bez matky je nižší než průměrné IQ populace všech dětí
 - *půjde o jednostranné testování hypotéz*
-

Hladina významnosti

- hladina významnosti je úroveň pravděpodobnosti, kterou používáme při rozhodování, zda zamítnout nebo přijmout nulovou hypotézu
 - označuje se alfa (α)
 - obvyklá hladina významnosti je 5% nebo 1% - volíme podle vlastního uvážení
-

Chyba I. druhu

- zvolíme-li hladinu významnosti 5%, pak se rozhodneme zamítnout nulovou hypotézu tehdy, když existuje pouze 5% pravděpodobnost našich dat v případě, že H_0 platí
 - jde vlastně o 5% riziko, že nulová hypotéza platí a my ji přitom zamítneme -uděláme tzv. chybu I. druhu
-

Chyba II. druhu

- opak chyby I. druhu – riziko, že nezamítneme nulovou hypotézu, která ve skutečnosti neplatí
 - označuje se beta (β)
-

Chyby typu I a II

	nulová hypotéza platí	nulová hypotéza neplatí
zamítneme nulovou hypotézu	chyba I. druhu	správné rozhodnutí
nezamítneme nulovou hypotézu	správné rozhodnutí	chyba II. druhu

Příklad testování hypotéz o rozdílu průměrů

- **Hladina významnosti:** v našem příkladu použijeme $\alpha = 5\% = 0,05$
 - pokud je pravděpodobnost získání vzorku o průměru 96 z populace o průměru 100 menší než 5%, pak zamítneme H_0
 - pokud je pravděpodobnost získání vzorku o průměru 96 větší než 5%, pak H_0 nezamítneme
-

Výpočet testovací statistiky

- závisí na povaze dat a hypotéze
 - pro testy hypotéz o rozdílu průměrů se používá standardizovaná vzdálenost odhadu od nulové hypotézy
 - **testovací statistika =**
(bodový odhad – hypotetická hodnota)
/ směrodatná chyba odhadu
-

Příklad testování hypotéz o rozdílu průměrů

$$\square z = (\bar{x} - \mu_0) / \sigma_{\bar{x}}$$

$$\square z = (\bar{x} - \mu_0) / (\sigma / \sqrt{n})$$

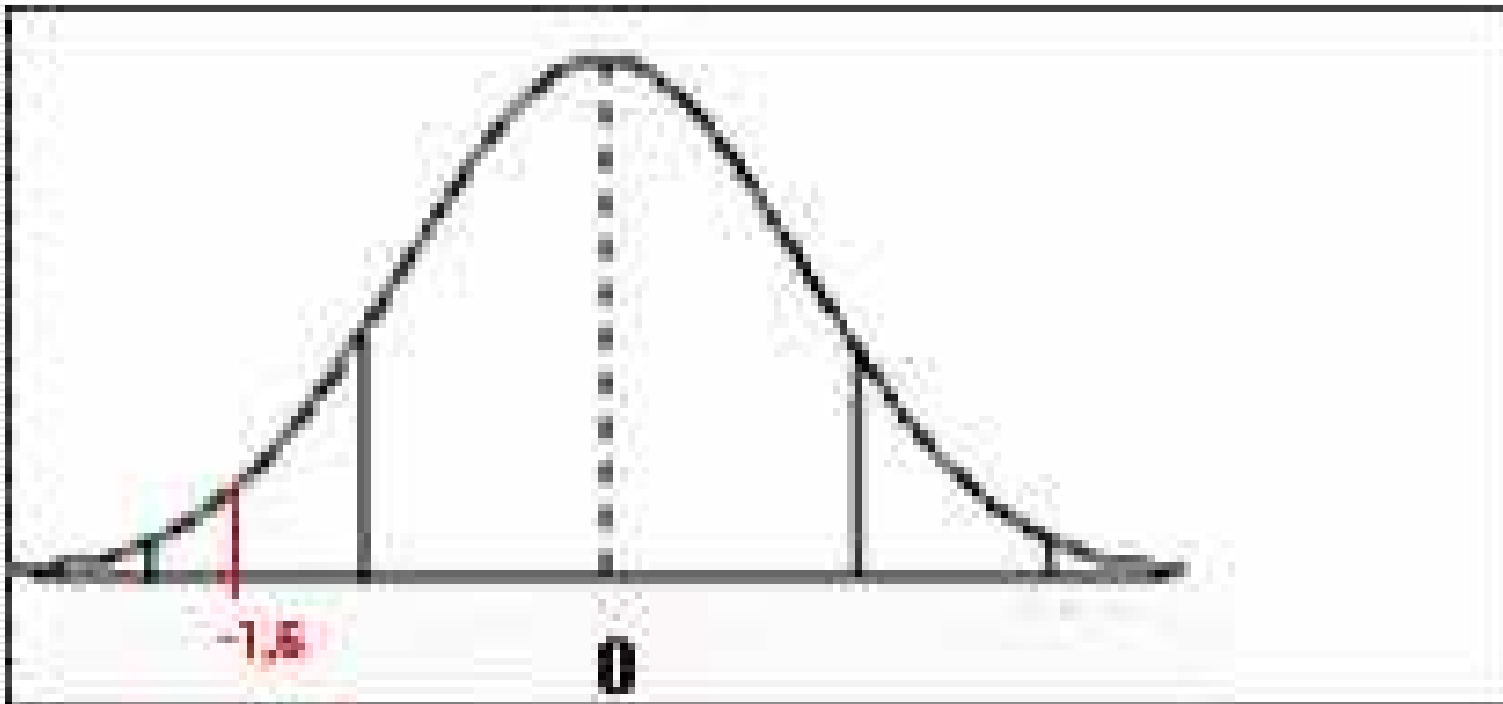
$$\square z = (96 - 100) / (15 / \sqrt{36})$$

$$\square z = -4 / 2,5$$

$$\square \mathbf{z = - 1,6}$$

Příklad testování hypotéz o rozdílu průměrů

- Rozdělení výběrových průměrů

Rozhodnutí o závěru testování hypotéz

2 možnosti

□ 1) převedeme testovací statistiku na tzv. hodnotu významnosti p

nebo

□ 2) srovnáme testovací statistiku s tzv. kritickou mezí

Hodnota významnosti p

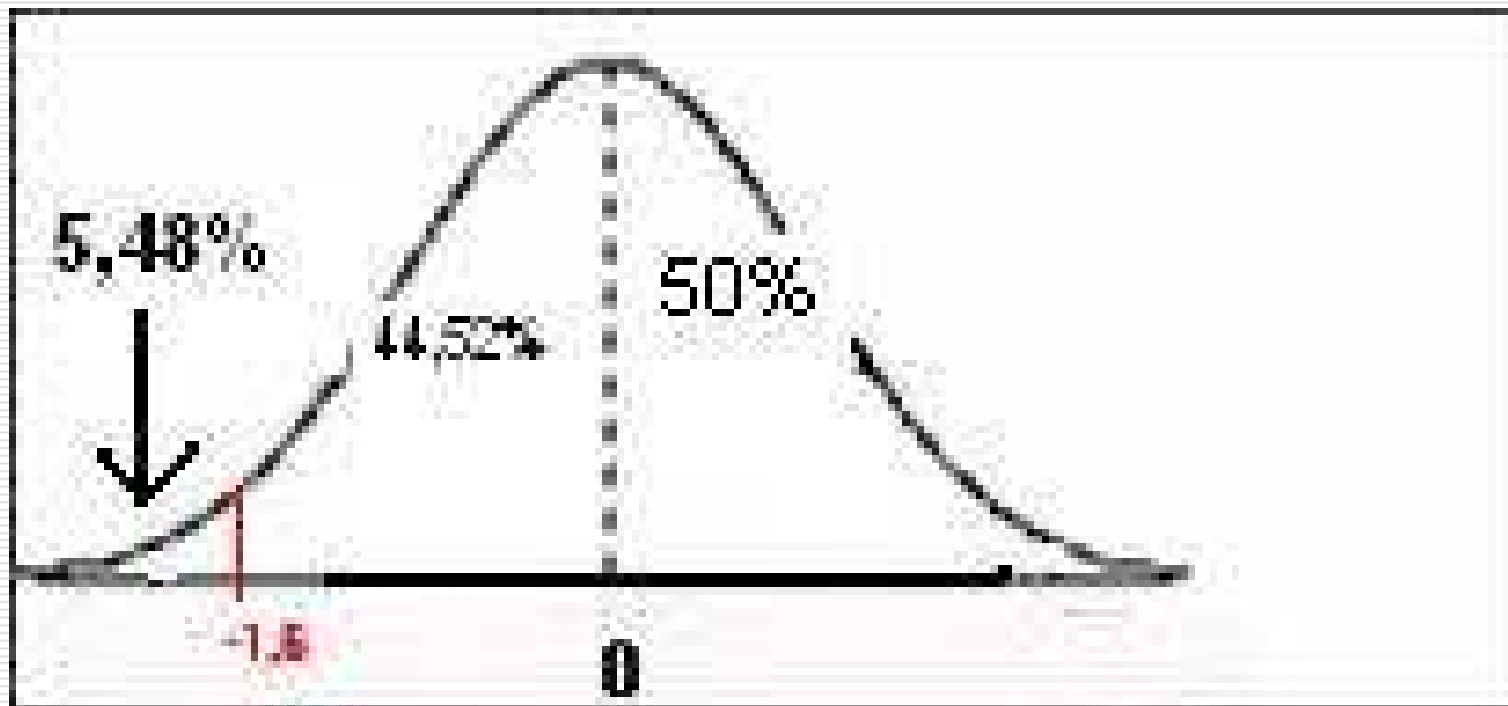
- pravděpodobnost realizace testovací statistiky za předpokladu, že platí nulová hypotéza („jestliže platí H_0 , jaká je pravděpodobnost, že získáme tuto vypočítanou hodnotu?“)
 - pokud je p menší než hladina významnosti α nebo stejná, pak můžeme nulovou hypotézu zamítnout
-

Příklad testování hypotéz o rozdílu průměrů

- jaká je hodnota významnosti p pro $z = -1,6$?
 - v tabulce z-rozdělení najdeme pravděpodobnost pro $z \leq -1,6$
-

Příklad testování hypotéz o rozdílu průměrů

- Rozdělení výběrových průměrů

Příklad testování hypotéz o rozdílu průměrů

- $p = 0,0548$
 - $p > \alpha$
 - nemáme dostatečné důkazy pro to, abychom zamítli nulovou hypotézu
-

Srovnání s kritickou mezí

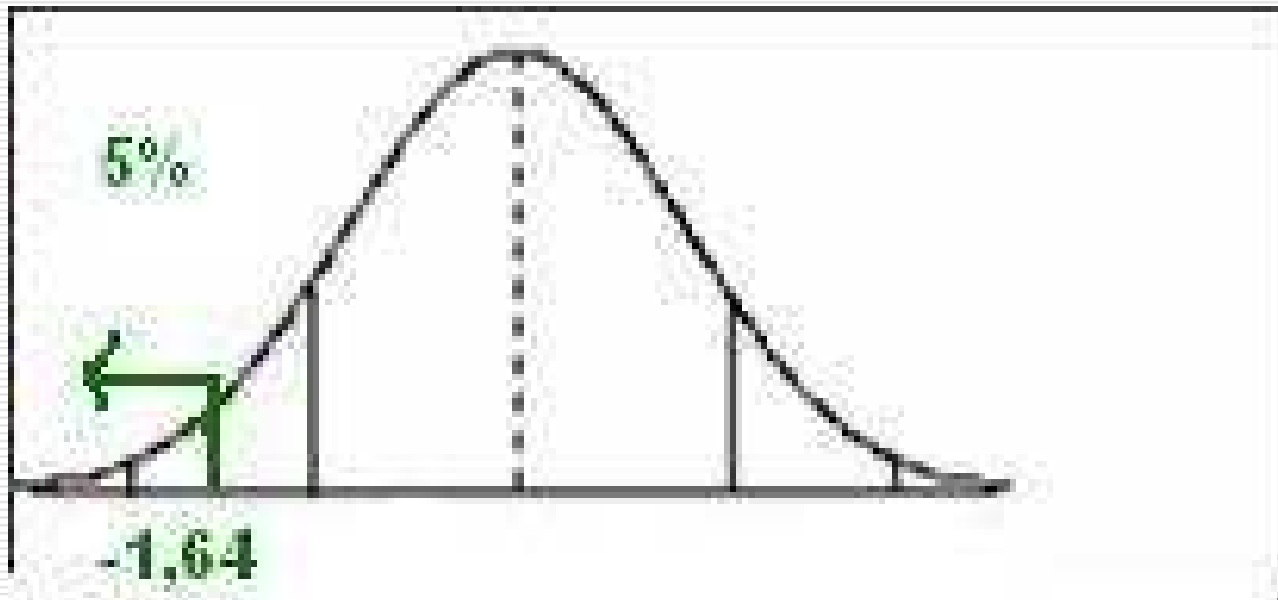
- kritická mez se stanoví na základě hladiny významnosti (α)
 - tzv. kritická oblast nebo oblast zamítnutí
 - jestliže je testovací statistika v této kritické oblasti, pak můžeme zamítnout nulovou hypotézu
-

Příklad testování hypotéz o rozdílu průměrů

- najdeme v tabulce z-rozdělení hodnotu z , která odděluje nejnižších 5% případů
 - **$z = -1,64$**
 - = kritická mez pro jednostranný test hypotézy při $\alpha = 0,05$
-

Příklad testování hypotéz o rozdílu průměrů

- Rozdělení výběrových průměrů

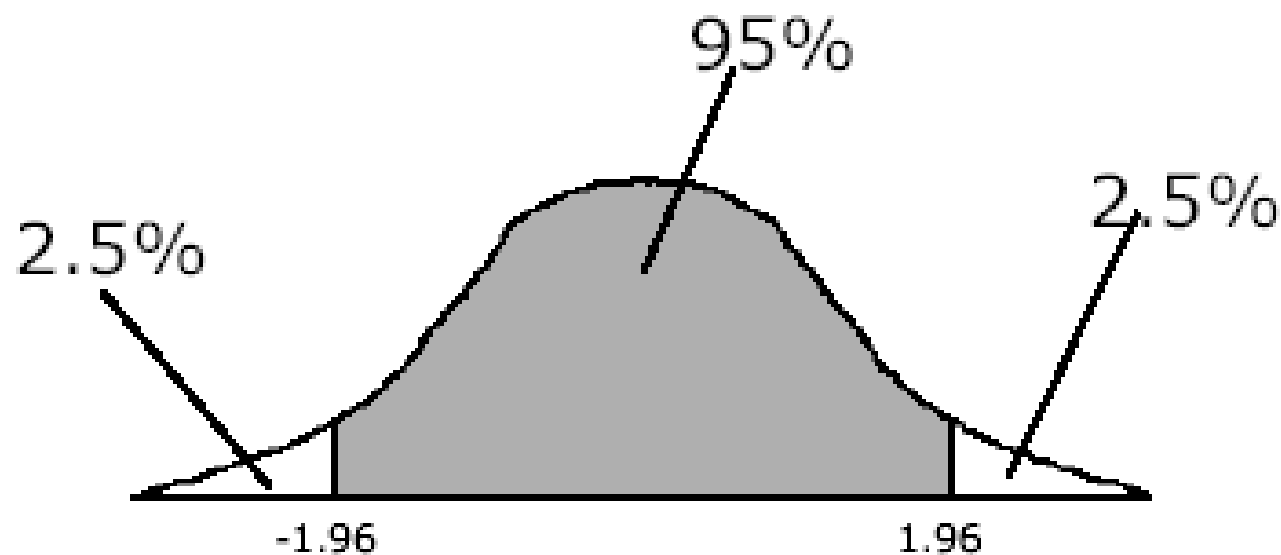

Příklad testování hypotéz o rozdílu průměrů

- vypočítaná hodnota $z = -1,6$ nespadá do kritické oblasti
 - nemůžeme tedy zamítnout nulovou hypotézu
-

Kritická mez pro oboustranný test

□ $z = -1,96$ a $z = +1,96$

Rozhodnutí o závěru testování hypotéz

- ❑ nemůžeme-li nulovou hypotézu zamítnout, neznamená to nutně, že platí – pouze nemáme dostatek důkazů pro její zamítnutí
 - ❑ hodnota významnosti p není pravděpodobnost, že nulová hypotéza platí
-

Testování hypotéz o rozdílu průměrů

- 4 možné typy problémů:
 - porovnáváme **průměr vzorku s průměrem populace**
→ jednovýběrový t-test
 - porovnáváme **průměry dvou vzorků**
→ t-test pro nezávislé výběry
 - porovnáváme **dva průměry jednoho vzorku** → t-test pro závislé výběry (tzv. párový t-test)
 - porovnáváme více průměrů
→ analýza rozptylu
-

Jednovýběrový t-test - příklad

- Rozhodujeme se mezi jazykovými školami v Brně. Podaří se nám zjistit, že při zkouškách na Britské radě získávají absolventi různých jazykových škol průměrně 85 bodů, ale neznáme směrodatnou odchylku průměru.
 - Jedna ze škol – ABC - se chlubí, že její absolventi dosahují nadprůměrných výsledků.
-

Jednovýběrový t-test - příklad

- Zjistíme, že posledních zkoušek se účastnilo 10 absolventů školy ABC s těmito výsledky:

80 91 92 87 89 88 86 80 90 89

- Můžeme na základě výsledků tohoto vzorku 10 absolventů dojít k závěru, že škola ABC má lepší průměrné výsledky než ostatní školy v Brně?
-

Jednovýběrový t-test

- průměr vzorku je 87.2
 - směrodatná odchylka 4.18
 - známe průměr populace ($\mu=85$), ale nikoli směrodatnou odchylku populace (místo ní použijeme jako odhad směrodatnou odchylku vzorku)
-

Jednovýběrový t-test - příklad

- **Nulová hypotéza:** průměrné výsledky absolventů školy ABC se neliší od výsledků absolventů ostatních škol
 - jinými slovy: není nepravděpodobné, že vzorek má čistě náhodou průměr 87.2, pokud je průměr populace 85 a směrodatná odchylka 4.18
-

Jednovýběrový t-test

- **Alternativní hypotéza:** průměrné výsledky absolventů školy ABC jsou lepší než výsledky absolventů ostatních škol
-

Jednovýběrový t-test

- **Hladina významnosti:** použijeme $\alpha = 5\%$
 - pokud je pravděpodobnost získání vzorku o průměru 87.2 menší než 5%, pak zamítneme H_0
 - pokud je pravděpodobnost získání vzorku o průměru 87.2 větší než 5%, pak H_0 nezamítneme
-

Jednovýběrový t-test

- potřebujeme spočítat, jaká je pravděpodobnost získání vzorku ($n=10$) o průměru 87.2 z populace o průměru 85 a směrodatné odchylce 4.18
 - vzhledem k tomu, že velikost směrodatné odchylky jsme odhadli ze vzorku, nemůžeme pro rozdělení výběrových průměrů použít z-rozdělení, ale *Studentovo rozdělení t*
-

Studentovo rozdělení

- pokud **za σ nahradíme s** (směr. odchylku výběrového průměru), pak musíme při konstrukci rozdělení výběrových průměrů místo z rozdělení použít tzv. **Studentovo t rozdělení**
-

Rozdělení výběrových průměrů

pro **neznámé** hodnoty směrodatné odchyly v populaci:

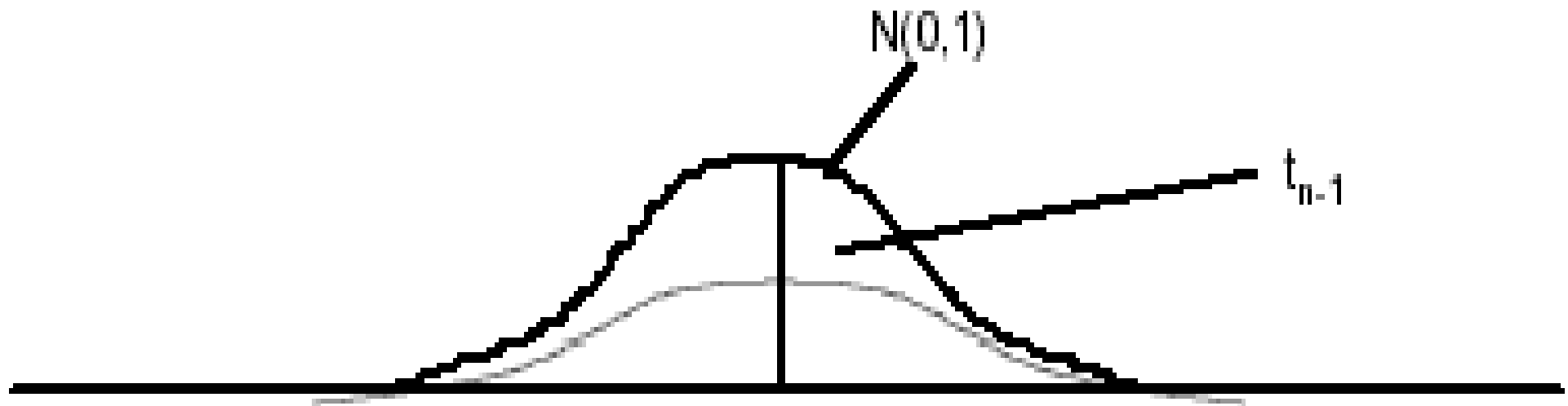
$$t = \frac{\bar{x} - \mu}{\frac{s}{\sqrt{n}}}$$

Studentovo rozdělení

- má také zvonovitý tvar, ale je více ploché než normální rozdělení
 - je symetrické kolem průměru (0)
 - pro každou velikost výběru (počet stupňů volnosti, df) existuje odlišné t rozdělení
 $df = n - 1$
-

Studentovo rozdělení

srovnání s normálním rozdělením

Studentovo rozdělení

- srovnání s normálním rozdělením:
 - t rozdělení má vyšší variabilitu
 - více plochy na okrajích, méně ve středu
 - vzhledem k vyšší variabilitě budou intervaly spolehlivosti širší než u normálního rozdělení
 - jsou uváděny df obvykle jen do 100, protože pro $n=100$ se t rozdělení blíží normálnímu rozdělení
-

Studentovo rozdělení

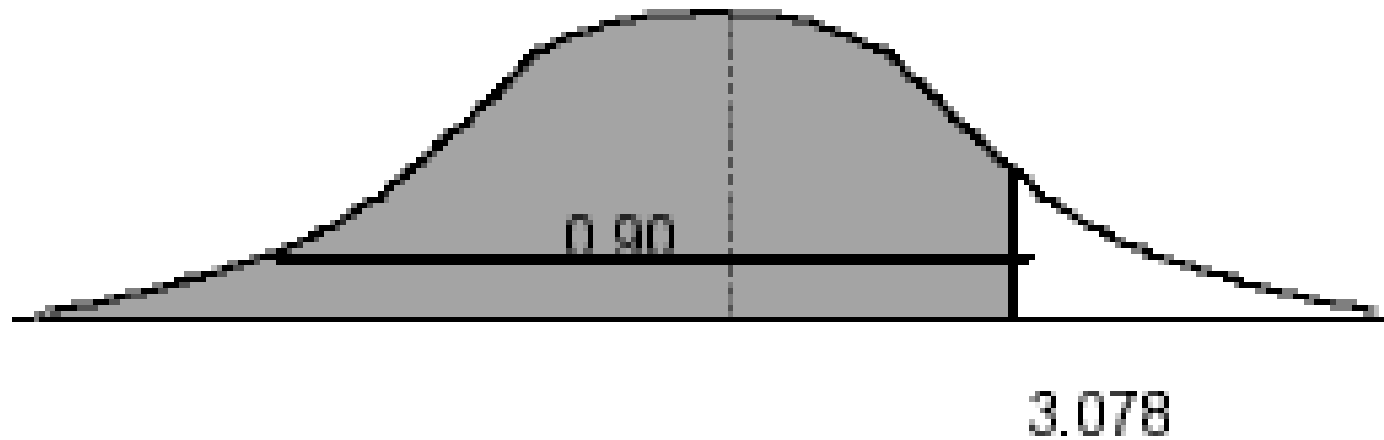
□ tabulka t-rozdělení:

- každý řádek udává hodnoty t pro celé rozdělení pro daný počet stupňů volnosti (tj. $n-1$)
 - sloupce pro nejdůležitější percentily
-

Studentovo rozdělení

d.f.	t_{90}	t_{95}	t_{975}	t_{99}	t_{995}
1	3.078	6.3138	12.706	31.821	63.657
2	1.886	2.92	4.3027	6.965	9.9248
3	1.638	2.3534	3.1825	4.541	5.8409

Studentovo rozdělení

Jednovýběrový t-test

- potřebujeme spočítat, jaká je pravděpodobnost získání vzorku ($n=10$) o průměru 87.2 z populace o průměru 85 a směrodatné odchylce 4.18
 - vzhledem k tomu, že velikost směrodatné odchylky jsme odhadli ze vzorku, nemůžeme použít z-rozdělení, ale *Studentovo rozdělení t*
-

Jednovýběrový t-test

$$t = \frac{\bar{X} - \mu}{\frac{S}{\sqrt{N}}}$$

Jednovýběrový t-test

□ $t = (87.2 - 85) / (4.18 / \sqrt{10})$

$t = 2.2 / 1.32$

$t = 1.66$

□ $df = n - 1 = 10 - 1 = 9$

(počet stupňů volnosti pro vyhledání pravděpodobnosti v tabulce t-rozdělení)

Jednovýběrový t-test

- ❑ kritická hodnota t pro $\alpha=5\%$ je 1,833
 - ❑ získaná hodnota t je 1,66
-

Tabulka t-rozdělení

df	$\alpha = 0.1$	0.05	0.025	0.01	0.005	0.001	0.0005
1	3.078	6.314	12.706	31.821	63.656	318.289	636.578
2	1.886	2.920	4.303	6.965	9.925	22.328	31.600
3	1.638	2.353	3.182	4.541	5.841	10.214	12.924
4	1.533	2.132	2.776	3.747	4.604	7.173	8.610
5	1.476	2.015	2.571	3.365	4.032	5.894	6.869
6	1.440	1.943	2.447	3.143	3.707	5.208	5.959
7	1.415	1.895	2.365	2.998	3.499	4.785	5.408
8	1.397	1.860	2.306	2.896	3.355	4.501	5.041
9	1.383	1.833	2.262	2.821	3.250	4.297	4.781
10	1.372	1.812	2.228	2.764	3.169	4.144	4.587
11	1.363	1.796	2.201	2.718	3.106	4.025	4.437

Jednovýběrový t-test

- v našem příkladě je $1,66 < 1,883$
 - tj. **nemůžeme zamítnout nulovou hypotézu** (rozdíl průměrů není tzv. statisticky významný)
 - a náš závěr: nemůžeme tvrdit, že výsledky absolventů školy ABC se liší od průměru brněnských škol (je vyšší než 5% pravděpodobnost, že průměrný výsledek 87,2 deseti jejích absolventů je lepší jen náhodou)
-

Jednovýběrový t-test ve Statistice

Proměnná	Test průměrů vůči referenční konstantě (hodnotě) (Tabulka1)							
	Průměr	Sm.odch.	N	Sm.chyba	Referenční konstanta	t	SV	p
body	87,20000	4,184628	10	1,323296	85,00000	1,662516	9	0,130773

Kontrolní otázky

- vysvětlete pojmy
 - *nulová a alternativní hypotéza*
 - *testování hypotéz*
 - *chyba I. druhu a chyba II. druhu*
 - jaké testy se používají pro testování hypotéz o rozdílu průměrů?
-